

Rekenkameronderzoek toeristisch beleid

28-3-2019 | 's-Hertogenbosch

Rapportage gemeente Oldebroek

Samenwerkende rekenkamercommissies Elburg, Nunspeet,
Oldebroek, Putten

Conclusies en aanbevelingen

1. Het bestaande beleid zijn overwegend nota's over deelonderwerpen en is weinig recent. Er is momenteel geen overall visie op toerisme. Toerisme is dan ook geen speerpunt binnen de gemeente (zie ook het ontbreken van toeristische ambities in het bestuursakkoord). Toeristisch Platform Oldebroek is nu uitgenodigd om een visie op te stellen. Deze visie zou kansen en mogelijkheden in beeld moeten brengen en wat er nodig is (actieprogramma, budgetten, capaciteit) om deze te verzilveren.
Om de huidige toeristische sector (ondernemerschap en werkgelegenheid) in ieder geval te behouden, vraagt aandacht van de raad en het college. Hoe ver deze aandacht gaat (tijd, budget) is afhankelijk van de toeristische ambitie. Het opstellen van een visie is hierin een eerste stap. Om te voorkomen dat dit initiatief te eenzijdig bij de sector wordt gelegd (die grotere ambities heeft dan de raad), maar uiteindelijk mogelijk weinig tot geen support zal zien, is het o.i. noodzakelijk dat de visie zoveel mogelijk een coproductie wordt tussen de sector en de gemeente.
2. Binnen de raad zijn de meningen erg verdeeld over de vraag of toerisme een belangrijk speerpunt zou moeten zijn en in wat voor hoedanigheid (rust, kleinschaligheid of meer). De raad geeft aan met name op actualiteiten te reageren en legt de bal voornamelijk bij ondernemers zelf.
Het agenderen van een (expert) bijeenkomst voor de raad waarbij toerisme het onderwerp is, biedt raadsleden onderbouwde handvatten om de toeristische focus te bepalen en in welke hoedanigheid. Dit kan bijvoorbeeld onderdeel zijn van de bovengenoemde coproductie van een toeristische visie voor Oldebroek. Zo kan de raad een sterkere invulling geven aan haar kader stellende rol.
3. Ondanks dat er geen actueel toeristisch beleid/visie is, is de huidige personele capaciteit (0,44 FTE sinds 2018) meer dan nodig. Regionale samenwerkingen vragen om een aanzienlijke tijdsinzet, de overige beschikbare tijd gaat op aan ad hoc/reactieve werkzaamheden. Hierdoor is geen capaciteit over om aan strategische zaken te werken.
Om echt lokaal mee te kunnen liften op het succes van deelname in regionale verbanden zoals Visit Veluwe, vraagt om meer strategische investeringen in de toeristische sector en meer personele inzet.
4. Ondanks een gering aantal verblijfsaanbieders (van enige omvang), is het aantal toeristische overnachtingen vergelijkbaar met gemeente Putten

Conclusies en aanbevelingen

Toeristische overnachtingen zijn exclusief overnachtingen in verblijfsobjecten o.b.v. forenzenbelasting. De totale toeristische bestedingen bedroegen in 2017 bijna € 21,7 miljoen (van dagrecreatie en verblijfstoerisme samen). Oldebroek is net als de andere 3 Noord Veluwe gemeenten zeer sterk afhankelijk van verblijfsrecreatie, zeker in vergelijking met andere toeristische gemeenten/regio's in Nederland.

Deze andere gemeenten beschikken over meer 'content'/dagrecreatief aanbod en kunnen zich daar ook mee onderscheiden als bestemming. De 4 Noord Veluwe gemeenten hebben dit veel minder (met uitzondering van gemeente Putten en in potentie gemeente Elburg).

5. Landal Landgoed 't Loo is voor de gemeente Oldebroek dé trekker. Het dagrecreatieve aanbod in de gemeente Oldebroek is in vergelijking met de andere 3 Noord Veluwe gemeenten gering. Oldebroek trekt dan ook het laagste aantal dagbezoeken van de 4 gemeenten. Wel noteren de meeste toeristische aanbieders in Oldebroek een lichte tot sterke groei in bezoekaantallen. Sportieve en outdoor aanbieders doen het goed en geven aan een zeer sterke groei te hebben gehad.

De binnenlandse markt is van groot belang voor de gemeente Oldebroek. Bijna 9 op de 10 bezoekers aan attracties, musea en sportieve/outdoor activiteiten komt uit Nederland.

Dit zijn signalen dat er ruimte en behoefte is om het dagrecreatieve aanbod van Oldebroek te verbreden en versterken. Oldebroek heeft in vergelijking met de andere 3 Noord Veluwe gemeenten geen oeverrecreatie of een historische vesting te bieden. Aangezien dagrecreatieve voorzieningen vaak aanleiding voor bezoek zijn of voor een langere verblijfsduur kunnen zorgen, zal de gemeente Oldebroek voor groei van haar toeristische sector met name moeten focussen op een sterk(er) dagrecreatief aanbod.

De binnenlandse (en buitenlandse!) concurrentie onder toeristische bestemmingen is groot. Het grote aandeel binnenlands bezoek dat de gemeente Oldebroek trekt, is een potentiële bedreiging voor de toekomstbestendigheid van de bestaande toeristische sector. Althans, indien er niet verder geïnvesteerd wordt (tijd, budget, inspiratie, kennis) in de toeristische sector.

Inhoud

Deel A: Hoofdrapport	6
Hoofdstuk 1. Inleiding	7
Hoofdstuk 2. Vraagstelling en afbakening	10
2.1 Vraagstelling	11
2.2 Afbakening	12
Hoofdstuk 3. Het toeristisch speelveld	13
3.1 Inleiding	14
3.2 Lokaal speelveld	15
3.3 Regionaal speelveld	16
Hoofdstuk 4. Ontwikkeling van de sector	18
4.1 Inleiding	19
4.2 Dagrecreatief aanbod	20
4.3 Dagrecreatieve bezoeken	21
4.4 Toeristische overnachtingen	22
4.5 Economische impact	23

Inhoud

Hoofdstuk 5. Normenkader	24
5.1 Inleiding	25
5.2 Beoordeling	26
Hoofdstuk 6. Benchmark	29
6.1 Inleiding	30
6.2 Vergelijkend overzicht	31
6.3 Toelichting en duiding	32
Deel B: Bijlagen	34
Bijlage 1 - Deelvragen	35
Bijlage 2 – Overzicht gesprekspartners	36
Bijlage 3 – Werkwijze impactraming	37
Bijlage 4 – Vergelijking van ontwikkeling van de sector	39
Bijlage 5 – Vergelijking van beoordeling normenkader	42
Bijlage 6 – Beantwoording deelvragen Oldebroek	45

A

Deel A

Hoofdrapport

01

Inleiding

1.1 Inleiding

*Een mooi moment om
zowel terug te blikken,
als vooruit te kijken*

Voor u ligt de rapportage van het rekenkameronderzoek naar het toeristisch beleid van de gemeenten Elburg, Nunspeet, Oldebroek en Putten. Deze vier gemeenten maken deel uit van de regio Noord-Veluwe en hoewel onderling erg verschillend qua karakter, is de toeristische sector voor elk van de gemeenten een economisch speerpunt. Naast bestedingen en werkgelegenheid kan toerisme ook een meer sociaaleconomische impact hebben zoals banen voor laagopgeleiden en (behoud van) voorzieningen.

De samenwerkende rekenkamercommissies hebben ZKA Leisure Consultants gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Na de gemeenteraadsverkiezingen afgelopen voorjaar is inmiddels een nieuwe collegeperiode aangebroken. Dit biedt een mooi moment om middels onderzoek zowel terug te blikken als vooruit te kijken naar de effectiviteit van het toeristisch beleid over de periode 2014-2018.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is dat de uitkomsten de Raadsleden van de vier gemeenten ondersteunt in hun controlerende taak, inzicht geeft in doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid en aanbevelingen geeft voor de toekomst. Dit laatste kan de Raadsleden ondersteunen bij het mogelijk (opnieuw) vaststellen van kaders van het toeristisch beleid.

Onderzoeksopzet

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksinstrumenten. Zo is er een documentstudie uitgevoerd naar relevante visies, nota's en dergelijke, zijn er verschillende gesprekken gevoerd met zowel de gemeente (wethouder, betrokken ambtenaar, gemeenteraad) als met lokale en regionale partners en hebben er schouws plaatsgevonden van het onderzoeksgebied voor de lokale context. Daarnaast is een zogenaamde monitor vrijetijdseconomie uitgevoerd om grip te krijgen op de omvang en de impact van de toeristische sector.

Leeswijzer

Elk van de vier gemeenten heeft een eigen rapport. In elk rapport is een vergelijking opgenomen met de andere gemeenten. Deze vergelijking komt voort uit samenwerking van de rekenkamer-commissies en biedt de mogelijkheid om je als gemeente te spiegelen ten opzichte van andere gemeenten.

Elk rapport is als volgt opgebouwd:

- H2: Vraagstelling van het onderzoek en de afbakening van het begrip toerisme.
- H3: Samenvattend overzicht van het toeristisch speelveld.
- H4: Resultaten van het onderzoek naar de omvang en de impact van de toeristische sector.
- H5: Het normenkader en een overzicht van de beoordeling van de gemeente.
- H6: Een benchmark waarin de vier gemeenten met andere gemeenten worden vergeleken.
- Bijlagen waarin onder andere de 4 gemeenten onderling worden vergeleken, toelichting op de opzet van het onderzoek en de beantwoording van de onderzoeksvragen zijn terug te vinden.

02

Vraagstelling en afbakening

2.1 Vraagstelling

Draagt het beleid bij aan het toeristisch product, met profijt voor de gemeenschap?

De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt geformuleerd:

Draagt het gemeentelijk beleid bij aan de ontwikkeling en versterking van toerisme als economisch product, met profijt voor de gemeenschap en de gemeente?

Om tot een antwoord op deze onderzoeksvraag te komen, worden een aantal deelvragen behandeld over doeltreffendheid, doelmatigheid en de rol van de raad. Zie bijlage 1 voor een volledig overzicht van de deelvragen. De deelvragen zijn tevens verwerkt in het normenkader (zie H5).

2.2 Afbakening

Het fenomeen 'toerisme' beschouwen we als een samengesteld product. Hoe je als recreant of toerist je bezoek ervaart, is afhankelijk van verschillende factoren: van het informatie zoeken over de bestemming, de reis, de ontvangst bij je verblijfsaccommodatie tot de dingen die je ziet, doet en proeft. Met andere woorden, je uiteindelijke beleving is samengesteld uit een aantal onderdelen:

- **Omgeving:** het landschap, de natuur, het dorpsgezicht, architectuur, erfgoed, cultuur et cetera. Dit is doorgaans de reden dat men een bestemming bezoekt.
- **Accommodatie:** het verblijf in verblijfsaccommodaties zoals hotels, campings en bungalowparken.
- **Organisatie:** de gastvrije dienstverlening van de bestemming zoals het dagrecreatieve aanbod (denk aan musea en attracties), de toeristische informatie voorzieningen en marketing, het horeca en retail aanbod, evenementen, toeristische infrastructuur (paden en routes) et cetera.

In vitale en sterke toeristische bestemmingen vormen omgeving, accommodaties en organisatie een eenheid. De onderdelen zijn ieder op zich goed voor elkaar en compleet, maar daarnaast ook op elkaar afgestemd en ondersteunen en versterken ze elkaar. Dit vraagt om samenwerking. Onderling, binnen een gemeente zelf, maar ook met de regio. Het volgende hoofdstuk gaat verder in op dit speelveld.

03

Het toeristisch
speelveld

3.1 Inleiding

Als gemeente werk je niet alleen aan de toeristische sector, maar heb je te maken met verschillende partijen. Lokale samenwerking is van groot belang, met de sector en lokale spelers zoals een VVV of een toeristisch platform of ondernemersvereniging. Maar ook in regionaal verband zijn er op de Noord Veluwe vele en diverse samenwerkingen te vinden.

Dit hoofdstuk brengt de belangrijkste lokale en regionale spelers en verbanden in beeld. Met behulp van een samenvattend overzicht wordt de relatie met de gemeente geschetst. Zo ontstaat inzicht in het lokaal en regionaal speelveld waarbinnen de gemeente zich begeeft en zelf ook een belangrijke partner is. Om makkelijk de vergelijking te leggen met de andere 3 gemeenten, zijn deze tevens in het overzicht opgenomen.

N.B. Het overzicht is niet uitputtend maar geeft de belangrijkste spelers weer (overeengekomen in samenspraak met de gemeenten).

3.2 Lokaal speelveld

	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN
LOKALE SECTOR	<p>Stichting Promotie Elburg (sinds 2014). Samenwerking van winkeliers, recreatieondernemers, horeca en musea. Momenteel niet heel actief, maar signalen dat hier binnenkort verandering in komt.</p> <p>Stichting Museumstad Elburg (sinds 2014). Samenwerking van de tien musea in Elburg t.b.v. afstemming en kwaliteitsverbetering. Ontvangt en verdeelt subsidie van gemeente.</p>	<p>Toeristisch Recreatief Overleg Platform (TROP). Deelnemers zijn ondernemers, belangenorganisaties (OVN, OVE, VVW), Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, wethouder is voorzitter en beleidsadviseur is secretaris. Doel is het uitwisselen van informatie. Drie keer per jaar overleg, door de gemeente geïnitieerd.</p>	<p>Toeristisch Platform Oldebroek (TPO) (sinds 2004). Sinds 2015 geformaliseerd. Doel: versterking van de toeristische sector. Werkt momenteel aan het opstellen van een toeristische visie. TPO is onderdeel van Stichting Natuurkracht Oldebroek. Stichting Natuurkracht/TPO ontvangt een subsidie van de gemeente, mede ter promotie van Oldebroek en versterken van onderlinge samenwerking en ontwikkeling van het toeristisch product.</p>	<p>Puttense Recreatie Ondernemers Vereniging (PROV). Vertegenwoordigt dag- en verblijfsrecreatie in de gemeente Putten. Doel is het vertegenwoordigen en bevorderen van recreatie en recreatief ondernemerschap.</p>
GASTHEERSCHAP	<p>De VVW-functie wordt sinds 2014 door Museum Elburg vervuld. Verantwoordelijk voor het gastheerschap. Museum Elburg ontvangt subsidie van de gemeente voor uitvoering van de VVW-taken.</p>	<p>Stichting Nunspeet uit de kunst (sinds 2015). Verantwoordelijk voor het gastheerschap (de VVW-kantoren) en promotie van de gemeente (i.s.m. partners). Daarnaast ondersteunt en organiseert de stichting evenementen en ontwikkelt ze producten. Ontvangt subsidie van gemeente voor haar taken. Maandelijks afstemming met ambtenaar gemeente.</p>	<p>Oldebroek heeft geen VVW. De toeristische informatievoorziening is beperkt (folders bij Landal en website/magazine NatuurlijkOldebroek.nl).</p>	<p>VVW Putten+. Verantwoordelijk voor het gastheerschap, heeft een netwerkfunctie, speelt rol bij productontwikkeling en bij evenementen voor winkeliersvereniging. Vaste periodieke overleggen met gemeente: maandelijks met ambtenaren en halfjaarlijks met wethouder. Ontvangt subsidie van gemeente voor haar taken.</p>

3.3 Regionaal speelveld

	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN
PROVINCIE GELDERLAND	Provinciaal programma toerisme en recreatie. Nieuwe koersnotitie bestaat uit 3 lijnen: verbeteren kwaliteit, bekendheid en verhaallijnen. Uitwerking in uitvoeringsagenda en ontwikkelfonds volgen. Tot stand gekomen door netwerkbijeenkomst, waarbij gemeente Ermelo de samenwerkende gemeenten op de Noord Veluwe (SNV) vertegenwoordigt. Met de 4 gemeenten is zowel indirect contact (via Veluwe Alliantie/vertegenwoordiger SNV) als direct (bilateraal).			
SAMENWERKING NOORD VELUWE (SNV)	Sinds 2018, vervanging van het voormalige Regio Noord Veluwe. Hiermee is de samenwerking niet meer gevat in een aparte organisatie, maar kiezen de gemeenten zelf aan welke onderwerpen ze mee doen. In het geval van het beleidsveld toerisme zijn de 4 gemeenten allen aangesloten en is gemeente Ermelo zogenaamd gastheergemeente (verantwoordelijk voor het beleidsveld en vertegenwoordiger van de gemeenten binnen diverse overleggen zoals provinciale netwerkbijeenkomsten en de Veluwe Alliantie).			
VELUWE ALLIANTIE	Netwerksamenwerking (sinds 2018). Brede samenwerking tussen partners: recreatieondernemers, grondeigenaren, terreinbeheerders, provincie Gelderland en 21 Veluwse gemeenten. Komt voort vanuit het overleg in het kader van de provinciale gebiedsopgave 'Veluwe op 1'. Contact vindt op bestuurlijk niveau voornamelijk indirect plaats via vertegenwoordiger gemeente Ermelo (namens SNV). Het Veluwe Team is de schakel tussen de Veluwe Alliantie en de ambtelijke organisatie. Door middel van 4 Veluwe Netwerk bijeenkomsten wordt informatie gedeeld over lopende projecten en Veluwegemeenten-onderwerpen aangaande de 'Veluwe op 1' opgave. Jaarlijks wordt een Veluwecongres georganiseerd, waar alle partners (ook raadsleden) uitgenodigd worden, waar nieuwe initiatieven getoond worden en verslag wordt gedaan van lopende projecten.			
VITALE VAKANTIEPARKEN	In het Programma Vitale Vakantieparken (sinds 2013) werken 11 Veluwe gemeenten en de provincie Gelderland samen volgens een coöperatief systeem (vrijwillig maar niet vrijblijvend). Doel van het programma is een divers en kwalitatief goed aanbod van vakantieparken te realiseren. De bestuurlijke coördinatoren van de gemeenten en de provincie geven opdracht, zetten hoofdlijnen uit en bewaken de voortgang. De concrete uitwerking gebeurt op gemeentelijk niveau. De gemeente Ede host sinds 1 januari 2019 het programma voor de 11 Veluwe gemeenten (het programmateam, voorheen gehost door de gemeente Ermelo). Nieuw in 2018 is het besluit tot oprichting van de Ontwikkelingsmaatschappij (formeel opgericht op 14 februari 2019, de gemeente Nunspeet neemt hier voorlopig geen deel aan).			
VISIT VELUWE	Destinatie marketing organisatie (sinds 2014). Verantwoordelijk voor de uitvoering van de marketing van de Veluwe naar heel Nederland en buitenland. Dit gebeurt a.d.h.v. 4 pijlers: actief, cultuur, taste en relax. Heeft jaarlijks overleg met de gemeente, regelmatig contact met lokaal gastheerschap, is aanwezig bij belangrijke netwerkmomenten (zoals Dromenlab in de gemeente Putten) en voert kennismakingsgesprekken met nieuwe beleidsambtenaren, wethouders en raden.			

	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN
COÖPERATIE GASTVRIJE RANDMEREN	Samenwerkingsverband voor de Randmeren. Het doel is het kwaliteitsniveau van het natuur- en recreatiegebied Randmeren te behouden en waar mogelijk te verhogen en de robuustheid van het gebied te versterken. De wethouders van de 4 gemeenten hebben zitting in de Algemene Ledenvergadering (het hoogste orgaan). De ambtelijke vertegenwoordiging heeft een adviserende rol en bereidt middels een halfjaarlijks Ambtelijk Vooroverleg de ALV voor.			
HANZESTEDEN MARKETING	Het doel van Hanzesteden Marketing is het verbeteren van het imago, het vergroten van de naamsbekendheid en het vergroten van het aantal bezoekers aan de Hanzesteden.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
RECRON	Landelijke brancheorganisatie voor recreatieondernemers. Behartigt de belangen van haar leden op regionaal en nationaal niveau. Heeft contact met (aangesloten) lokale ondernemers in de 4 gemeenten, maar o.a. ook met beleidsadviseurs en wethouders, is inspreker bij raadsvergaderingen en speelt een actieve rol bij Vitale Vakantieparken (regionaal en landelijk).			
LEISURE LANDS	Gemeente is aandeelhouder.	Gemeente is aandeelhouder. Daarnaast vinden bevinden zich 2 Leisurelands recreatieplassen binnen de gemeente, waardoor er tevens contact kan zijn over ruimtelijk beleid i.r.t. ontwikkelplannen.	Gemeente is geen aandeelhouder.	Gemeente is aandeelhouder. Daarnaast vinden bevindt zich 1 Leisurelands recreatieplas binnen de gemeente, waardoor er tevens contact kan zijn over ruimtelijk beleid i.r.t. ontwikkelplannen.

04

Ontwikkeling
van de sector

Wat is eigenlijk de omvang en de impact van de toeristische sector?

4.1 Inleiding

Naast een beeld van het speelveld is het voor de context van belang om meer inzicht te hebben in de sector. Want hoeveel bezoeken en overnachtingen vinden er eigenlijk plaats en wat is de economische impact hiervan? Om op deze vragen een antwoord te krijgen is een zogenaamde monitor vrijetijdseconomie uitgevoerd (zie bijlage 3). Hierbij zijn verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd. Zo zijn dagrecreatieve aanbieders benaderd met een vragenlijst om inzicht te krijgen in deze sector. Met behulp van toeristenbelastingcijfers is de ontwikkeling van het aantal toeristische overnachtingen in kaart gebracht. Vervolgens zijn de toeristische bestedingen berekend die voortkomen uit deze aantallen dagbezoeken en toeristische overnachtingen. Tot slot is de werkgelegenheid weergegeven. Voor de werkgelegenheid is een andere bron gebruikt en is dus niet direct afgeleid van de genoemde aantallen en bestedingen in dit hoofdstuk.

Zie bijlage 4 voor een vergelijking van de resultaten met de andere 3 gemeenten.

4.2 Dagrecreatief aanbod

Deze pagina geeft een overzicht van de omvang van het dagrecreatieve aanbod. Daarnaast is weergegeven wat de trekkers zijn. Dit zijn de absolute bezienswaardigheden met een bovengemiddeld bereik, de reden om te komen.

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	3	Landal Landgoed 't Loo is voor de gemeente Oldebroek dé trekker. Dit park voorziet in een totaalaanbod aan verblijf en dagrecreatieve voorzieningen voor haar gasten.
MUSEA	2	
SPORTIEF/OUTDOOR	6	
TOTAAL	11	

Denk bij attracties bijvoorbeeld aan tuinen en historische/bijzondere bouwwerken zoals molens en gemalen die open zijn voor recreatief bezoek, theaters en wellness. Tot de categorie sportief/outdoor horen bijvoorbeeld zwembaden, (mini)golfbanen, (indoor) speelparken, oeverrecreatie, huifkartochten, rondvaarten en outdoor activiteiten. Naast het bovenstaande aanbod telt de gemeente Oldebroek 4 evenementen van 5.000 of meer bezoekers en/of die belangrijk zijn voor de gemeente. Het Mega Piraten Festijn is nieuw en bestaat sinds 2016.

EVENEMENTEN	
Mega Piraten Festijn	Motorcross SCO
Schapevmarkt	Oogstfeest

Landal landgoed 't Loo is de trekker en biedt een totaalpakket voor verblijf en recreatie

4.3 Dagrecreatieve bezoeken

Het aantal dagbezoeken aan toeristische aanbieders zoals attracties, musea en sportieve/outdoor activiteiten, evenementen en wandelaars en fietsers in de gemeente Oldebroek, telde in totaal ruim 190.000 in 2017. In onderstaande tabel is een uitsplitsing gemaakt over deze typen dagrecreatie.

TYPE DAGRECREATIE	AANTAL BEZOeken 2017
Toeristische aanbieders	103.000
Evenementen	18.000
Wandelen en fietsen	68.800
Totaal	190.000

Ten opzichte van 2014 is het totaal aantal dagbezoeken gegroeid met 5%. De meeste toeristische aanbieders noteren dan ook een lichte tot sterke groei. Aanbieders in de categorie sportief/outdoor doen het goed en geven aan een zeer sterke groei te hebben gehad.

De binnenlandse markt is van groot belang voor de gemeente Oldebroek. Circa 89% van de bezoekers aan toeristische aanbieders zoals attracties, musea en sportieve/outdoor activiteiten komt uit Nederland.

	Nederland	Duitsland	België	Overig buitenland
Oldebroek	89%	4%	4%	3%
gemiddelde 4 gemeenten	87%	5%	6%	2%

De toeristische aanbieders zien de toekomst zonnig tegemoet. De meeste toeristische aanbieders verwachten 2018 af te hebben gesloten met stabiele of groeicijfers ten opzichte van 2017. Vrijwel alle aanbieders staan (zeer) positief tegenover de toekomst van hun bedrijf/organisatie.

Zie bijlage 4 voor een vergelijking van de resultaten met de andere 3 gemeenten.

4.4 Toeristische overnachtingen

In de gemeente Oldebroek vonden in 2017 circa 471.600 toeristische overnachtingen plaats. Ten opzichte van het jaar 2015 is dit een groei van ca. 2%.

2015	2016	2017	GROEI T.O.V. 2015
464.300	460.000	471.600	2%

Bovenstaande cijfers zijn op basis van toeristenbelastingcijfers berekend. Toeristische overnachtingen zijn de overnachtingen die via de toeristenbelasting worden verrekend, inclusief forfaitair (overnachtingen op seizoen- en jaarplaatsen van campings). Overnachtingen in verblijfsobjecten die door middel van forenzenbelasting worden aangeslagen, maken dus géén onderdeel uit van bovenstaand overzicht. Dit betekent dat totale overnachtingen op recreatieve bestemmingen hoger zullen zijn (en aanzienlijk hoger voor de gemeenten Putten en Nunspeet die een groot vakantieparkaanbod kennen).

Zie bijlage 4 voor een vergelijking van de resultaten met de andere 3 gemeenten.

4.5 Economische impact

Bestedingen

De totale toeristische bestedingen bedroegen in 2017 circa € 21,7 miljoen¹. Ten opzichte van 2014 is dit een groei van 2%.

CATEGORIE	TOERISTISCHE BESTEDINGEN 2017
Verblijfstoerisme	€ 19.517.000
Dagrecreatie	€ 2.183.000
Totaal	€ 21.700.000

Bovenstaande cijfers laten een lichte groei zien van de toeristische sector, wat overeenkomt met de lichte toename van het aantal dagbezoeken en toeristische overnachtingen.

Werkgelegenheid

Het aantal banen in de sector recreatie en toerisme bedroeg 400 in het jaar 2017 (bron: Lisa, 2017). Ten opzichte van 2014 is aantal stabiel gebleven. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten dat werkzaam is in de sector. Het aandeel van de sector recreatie en toerisme in het totaal aantal banen in de gemeente was 4,7% in 2017 (4,9% in 2014). Dit is kleiner dan het gemiddelde aandeel van de toeristische sector in Nederland: 6,8%.

¹ Dag- en verblijfstoeristen maken gebruik van lokale horecavoorzieningen. Deze uitgaven zijn onderdeel van de totale toeristische bestedingen en de werkgelegenheid.

De toeristische sector is licht gegroeid de afgelopen jaren, het aantal banen is stabiel gebleven

05

Normenkader

5.1 Inleiding

De gemeente is beoordeeld aan de hand van een normenkader. In dit normenkader komen de onderwerpen uit de onderzoeksvragen terug (zie bijlage 1). Het kader is in overleg met de rekenkamercommissie vastgesteld. De praktische uitvoerbaarheid stond hierbij voorop. Dit betekent enerzijds dat de normen de praktijk dienen te representeren en anderzijds dat de normen operationeel meetbaar dienen te zijn. De opzet van het kader valt uiteen in vier samenhangende thema's:

- A. Beleid, strategie en doelstellingen
- B. Organisatie en financiering
- C. Rol van de raad
- D. Ontwikkelingen en effecten

De volgende pagina's presenteren de uitkomst van de beoordeling. Afhankelijk van de norm zijn de beoordelingsopties ja/nee of goed/matig/onvoldoende.

Zie bijlage 5 voor een vergelijking met de andere 3 gemeenten.

5.2 Beoordeling

A. BELEID, STRATEGIE EN DOELSTELLINGEN		OORDEEL	TOELICHTING
A1	Is er specifiek beleid ontwikkeld op gebied van toerisme en recreatie incl. evenementen?	Nee	Bestaand beleid zijn overwegend nota's over deelonderwerpen en weinig recent. Zo is er een Structuurvisie permanente bewoning recreatiewoningen (uit 2017, geactualiseerd in 2018), Evenementenbeleid gemeente Oldebroek (uit 2013) en het Meerjaren Ontwikkelprogramma 2011-2014 Recreatie & Toerisme). Er is momenteel geen overall visie op toerisme. Toerisme is dan ook geen speerpunt/belangrijk thema binnen de gemeente (zie ook het ontbreken van toeristische ambities in het bestuursakkoord). Toeristisch Platform Oldebroek is nu echter wel uitgenodigd om een visie op te stellen (toegezegd door wethouder). Deze toekomstige visie zou kansen en mogelijkheden in beeld moeten brengen en wat hier voor nodig is (actieprogramma, budgetten, capaciteit).
A2	Zijn de ambities en doelstellingen van dit beleid smart (specifiek, meetbaar, actiegericht, realistisch, tijdgebonden) geformuleerd?	N.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet smart zijn geformuleerd.
A3	Hoe verhouden deze zich tot trends en ontwikkelingen in de markt (marktconformiteit)?	N.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet marktconform zijn opgesteld.
A4	In hoeverre wordt beleidsmatig en financieel op evenwichtige wijze aandacht gegeven aan het samengestelde toeristisch-recreatieve product (omgeving, accommodaties, organisatie).	Matig	Met het zogenaamd toeristisch fonds (vanuit de vereveningsbijdragen voor de aangewezen recreatiewoningen die een woonbestemming kunnen krijgen), investeert de gemeente met name in routevoorzieningen (omgeving en organisatie). Op dit moment is er overigens nog niets vanuit het fonds van de vereveningsbijdrage gefinancierd. In de structuurvisie permanente bewoning is een lijst opgenomen met mogelijke projecten en budgetten waar dit fonds voor ingezet kan worden. Omdat de gemeente niet beschikt over een VVV, bestaat het element 'organisatie' voornamelijk uit de subsidie aan Toeristisch Platform Oldebroek en Stichting Natuurkracht en de deelname in regionale samenwerkingen. Dit beeld past goed binnen het huidige ambitieniveau van de gemeente. Wil de gemeente dit in de toekomst verder uitbouwen, dan zijn extra investeringen met name nodig in 'organisatie' (dagrecreatief aanbod, informatievoorziening/gastheerschap, lokale promotie).
A5	Welke beoogde projecten, acties voor de afgelopen collegeperiode zijn gerealiseerd? Bij welke is dit niet gelukt en wat is hiervan de oorzaak?	Goed	Afgelopen periode is gewerkt aan vitale vakantieparken (transformatie naar wonen van park Mulligen en een ander park wordt weer teruggebracht naar recreatie) en de klompenpaden. De gemeente kende de afgelopen periode weinig toeristische ambities, met als gevolg dat er ook weinig doelen te realiseren zijn.
A6	Op hoeveel draagvlak kunnen deze rekenen vanuit de sector?	Matig	Met de komst van Stichting Natuurkracht Oldebroek is binnen de sector zelf een belangrijke stap gezet. Binnen deze organisatie zijn ondernemersvereniging Oldebroek, ondernemersvereniging Wezep Hattemerbroek, Bedrijven Kring Oldebroek en het Toeristisch Platform Oldebroek ondergebracht. Het platform loopt tegen het ontbreken van de capaciteit aan om ambities uit te werken. Een onderbouwing voor de nut en noodzaak van extra budget/capaciteit moet volgen uit de op te stellen visie. Het platform ziet graag wat meer strategische investeringen in de toeristische sector om echt lokaal mee te kunnen liften op het succes van deelname in regionale verbanden zoals Visit Veluwe.
A7	Is er specifiek beleid en inzicht in de toeristenbelasting, wat de (meer)opbrengsten zijn en investeringen in de sectoren?	Nee	Toeristenbelasting is geen doelbelasting. De inkomsten worden ingezet als algemene middelen (met een indirect effect voor de sector).

B. ORGANISATIE EN FINANCIERING		ORDEEL	TOELICHTING
B1	Bemensing: bij een gemeente die bepaalde ambities heeft op gebied van toerisme dienen voldoende fte's (vast en/of op projectbasis) beschikbaar te zijn voor het uitvoeren van het beleid.	Goed	Ondanks dat er geen actueel toeristisch beleid/visie is, is de huidige capaciteit (0,44 FTE sinds 2018) meer dan nodig. De voorganger van de huidige beleidsmedewerker had minder uren beschikbaar, maar de toenmalige beschikbare capaciteit was al groter dan in de periode voor 2014 (2012-2014 formeel geen FTE). Alles wat raakvlak heeft met toerisme en recreatie, komt bij de huidige beleidsmedewerker terecht. Daarnaast vragen de regionale samenwerkingen/overleggen om een aanzienlijke tijdsinzet en gaat de overige beschikbare tijd op aan ad hoc/reactieve werkzaamheden. Hierdoor is geen capaciteit over om aan een overkoepelende/samenhangende visie te werken, wat overeenkomt met het huidige ambitieniveau.
B2	Grootte budget voor toerisme: de grootte van het beschikbare budget voor toerisme is niet significant hoger of lager dan in vergelijkbare gemeenten met een toeristisch karakter (op de Veluwe).	Matig	Naast de bijdragen aan de regionale verbanden, de subsidie aan het Toeristisch Platform Oldebroek en de investeringen in de toeristische infrastructuur is er niet veel budget beschikbaar voor sectorale ontwikkeling, maar dit is overeenkomstig met de huidige toeristische ambities.
B3	Relatie met externe partners: bij een succesvolle uitvoering van toeristisch beleid is er doorgaans sprake van goede cont(r)acten met hogere overheden, (regionale) promotie- en gastvrijheidsorganisaties alsmede de verschillende sectorvertegenwoordigingen.	Goed	Zie H3 voor een overzicht van de externe partners en een toelichting op de relatie. Regionale cont(r)acten zijn goed. Oldebroek heeft geen lokale gastvrijheidsorganisatie, maar het Toeristisch Platform Oldebroek verzorgt wel (enigszins in) lokale promotie (met subsidie gemeente).

C. ROL VAN DE RAAD		ORDEEL	TOELICHTING
C1	De raad agendeert minimaal éénmaal (aan begin) collegeperiode het onderwerp toerisme in een gezamenlijke bijeenkomst om ambities en kaders gezamenlijk vast te stellen.	Nee	Dit is niet het geval. De meningen zijn onderling ook erg verdeeld over of toerisme een belangrijk speerpunt zou moeten zijn en in wat voor hoedanigheid (rust, kleinschaligheid of meer). De raad reageert met name op actualiteiten en de bal ligt voornamelijk bij ondernemers zelf.
C2	De raad of raadscommissie vraagt (proactief) om zich structureel en regelmatig op hoogte te laten stellen van de voortgang en ontwikkelingen bijv. door een RIB (raadsinformatiebrief) of toelichting in een raadscommissie.	Nee	Dit is niet het geval. Er is ook geen periodieke informering over toerisme aan de Raad via RIB's. Als het college iets te melden heeft, gebeurt dit in/via de bestuurs-rapportages.

D. ONTWIKKELINGEN EN EFFECTEN OP HET TOERISME		OOORDEEL	TOELICHTING ²
D1	De groei van het aantal dagbezoeken (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Ja	De groei van het aantal dagbezoeken (5%) is in vergelijking met de andere 3 gemeenten gemiddeld (zie H4). De groei is iets hoger dan in de gemeenten Nunspeet en Putten (resp. 3% en 2%). De meeste toeristische aanbieders noteren een lichte tot sterke groei. Aanbieders in de categorie sportief/outdoor doen het zeer goed en geven aan een zeer sterke groei te hebben gehad. In absolute aantallen blijft de gemeente Oldebroek van de 4 gemeenten de gemeente die het laagste aantal dagbezoeken ontvangt.
D2	De groei van het aantal overnachtingen (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is licht toegenomen (2%) in de periode 2015-2017 (zie H4). In vergelijking met de andere 3 gemeenten blijft hiermee de verblijfsmarkt redelijk stabiel. De gemeenten Putten en Nunspeet laten een sterkere groei zien (resp. 14% en 7%). Alleen in de gemeente Elburg krimpt het aantal toeristische overnachtingen. Ondanks dat andere gemeenten een sterkere groei laten zien, loopt de gemeente Oldebroek gezien haar toeristisch ambitieniveau met deze lichte groei minimaal in de pas.
D3	De groei van de bestedingen en werkgelegenheid loopt (minimaal) in de pas bij de groei van de bestedingen en werkgelegenheid in de regio (periode 2014-2017).	Nee	De toeristische bestedingen zijn met 2% toegenomen en het aantal banen is stabiel gebleven. Dit stabiele beeld sluit goed aan bij de ontwikkeling van het aantal dagbezoeken en toeristische overnachtingen. In vergelijking met de andere 4 gemeenten ziet de gemeente Oldebroek de laagste groei in de toeristische bestedingen (zie H4). De ontwikkelingen in de werkgelegenheid blijven daarnaast achter bij de regionale ontwikkeling: in de regio Veluwe en Veluwerand is het aantal banen in de recreatie en toerisme sector gegroeid met 8% in de periode 2014-2017 (bron: Lisa, 2017).

2

De genoemde cijfers zijn de resultaten van de voor dit rekenkameronderzoek uitgevoerde monitor vrijetijdseconomie van ZKA. Zie voor een uitgebreide toelichting hierop H4 en bijlage 3 en 4.

06

Benchmark

6.1 Inleiding

Voor een laatste en extra verdiepingsslag maakt dit hoofdstuk een vergelijking met andere gemeenten. Deze zogenaamde benchmark is uitgevoerd ten opzichte van 4 andere gemeenten. Het karakter/profiel van deze 4 gemeenten is vergelijkbaar met die van de gemeente Elburg, Nunspeet, Oldebroek of Putten, en/of liggen in dezelfde regio of ook in Gelderland.

De volgende pagina geeft eerst de vergelijking weer in een overzichtelijke tabel. Hierin staan de eigenschappen van de 8 gemeenten kort samengevat en de omvang van de toeristische sector. Op de vervolgpagina is een nadere toelichting op dit overzicht te vinden.

6.2 Vergelijkend overzicht

GEMEENTE	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN	DOESBURG	ZUTPHEN	BERG EN DAL	VOORST
KARAKTER	Vesting- en Hanzestad. Rijk aan cultuurhistorie, gelegen op snijvlak Randmeren en Veluwe.	Op snijvlak Randmeren en Veluwe. Sterk in combinatie cultuur (kunst) en natuur en de levendige kern Nunspeet.	Landelijke gemeente op de Veluwe. Veelal kleinschalig aanbod met Landal Landgoed 't Loo als de grote trekker.	Op snijvlak Randmeren en Veluwe, met een diversiteit aan landschappen (water, bos, natuur, agrarisch), landgoederen en de levendige kern Putten.	Kleine vesting- en Hanzestad. Rijk aan cultuurhistorie.	Vesting- en Hanzestad. Rijk aan cultuurhistorie en levendig centrum.	Combinatie van heuvelachtig landschap en rivierengebied, vlakbij grote stad (Nijmegen). Divers aanbod aan (grotere) verblijfs- én dagrecreatieve aanbieders/ trekkers.	Op snijvlak van IJsselvallei en Veluwe. Enkele grote trekkers (als Thermen Bussloo) gelegen in weids, agrarisch buitengebied met een divers kleinschalig aanbod.
OPP. (KM2)	66	130	99	87	13	43	44	126
INWONERTAL	23.100	27.200	23.500	24.300	11.300	47.500	34.700	24.300
BESTEDINGEN VERBLIJFSTOERISME	€ 6.743.000	€ 24.506.000	€ 19.517.000	€ 18.677.000	€ 7.575.000	€ 7.413.000	€ 20.839.000	€ 10.613.000
BESTEDINGEN DAGRECREATIE	€ 3.501.000	€ 5.277.000	€ 2.183.000	€ 10.285.000	€ 3.558.000	€ 10.741.000	€ 13.832.000	€ 33.049.000
BESTEDINGEN TOTAAL	€ 10.244.000	€ 29.783.000	€ 21.700.000	€ 28.962.000	€ 11.134.000	€ 18.154.000	€ 34.671.000	€ 43.662.000

6.3 Toelichting en duiding

Eén van de eerste dingen die in het oog springt is dat de gemeenten Elburg en Doesburg niet alleen qua toeristisch profiel erg op elkaar lijken, maar dat de omvang van de sector ook goed vergelijkbaar is. De verblijfstoeristische sector van de 3 vestingsteden is kleiner dan in de andere benchmarkgemeenten en de dagrecreatieve inkomsten zijn bescheiden. Zutphen is hierin de uitzondering. Het museumbezoek is vergelijkbaar tussen Zutphen en Elburg, maar Zutphen kent veel meer bezoeken aan evenementen en sportief/outdoor aanbieders. Dit komt waarschijnlijk mede doordat de stad groter is en een belangrijkere regiofunctie heeft. Voor toeristische gebieden als Elburg en Doesburg vormen de vesting en het decor het bezoekmotief. Hoewel dit veel bezoekers trekt, zeker in de zomermaanden, is het de uitdaging om deze bezoekers meer te bieden dan alleen een mooi decor (dit is immers gratis). De uitdaging voor de gemeente Elburg is om niet zozeer de bezoekersaantallen te laten groeien, maar om vooral de bezoekers die komen beter/meer te bedienen en de hoofdoelgroep (cultuur(historie) geïnteresseerde gasten) meer gespreid over het jaar te trekken.

Wat verder opvalt in de vergelijking is de grootte van de verblijfstoeristische sector in de gemeente Nunspeet. Dat deze groter

is dan bijvoorbeeld de gemeente Putten heeft met name te maken met het grotere hotelaanbod van de gemeente Nunspeet. Wat de impact is van één sterke en grootschalige toeristische verblijfsaanbieder, laten de cijfers van de gemeente Oldebroek goed zien. Qua verblijfstoeristische markt zijn deze drie Veluwe gemeenten goed vergelijkbaar met de gemeente Berg en Dal, die een aantal sterke verblijfsaanbieders telt.

Wel is de dagrecreatieve markt in de gemeente Berg en Dal flink groter. Dit heeft te maken met een aantal sterke attracties/musea waar hogere bestedingsprofielen bij horen. Alleen de gemeente Putten komt hierbij in de buurt. Dit is het effect van aanbieders zoals de golfbaan en de sauna. Dat de dagrecreatieve markt in de gemeente Voorst veruit de grootste in de vergelijking is, komt door het festival op het terrein van Bussloo (van Leisurelands) met een hoog bestedingsprofiel (Ground Zero) en door een aantal activiteiten met een uitzonderlijk hoog bestedingsprofiel (denk aan parachutespringen of een rondvlucht bij vliegveld Teuge en aan Thermen Bussloo). Het effect van dergelijke dagrecreatieve activiteiten is aanzienlijk. De 4 Noord Veluwe gemeenten hebben relatief weinig van dergelijke aanbieders.

Kortom, in het algemeen doen zeker de gemeenten Putten en Nunspeet, maar ook het veel minder toeristische Oldebroek, het qua omvang van de toeristische bestedingen behoorlijk goed, ook vergeleken met de andere gemeenten buiten de regio. Alle drie de gemeenten 'scoren' tussen de € 20 en 30 miljoen per jaar en dat terwijl de bestedingen vanuit overnachtingen in objecten die onder forenzenbelasting vallen, hierbij nog niet zijn meegenomen.

Wat echter tegelijkertijd opvalt, is dat de 4 Noord Veluwe gemeenten in het algemeen zeer sterk afhankelijk zijn van de verblijfsrecreatie, zeker in vergelijking met de andere benchmarkgemeenten. Deze andere gemeenten beschikken over meer 'content'/dagrecreatief aanbod en kunnen zich daar ook mee onderscheiden als bestemming. De Veluwe gemeenten hebben dit veel minder (met uitzondering van gemeente Putten en in potentie gemeente Elburg). Dit is in combinatie met de magere kwaliteit van een groot deel van de verblijfsrecreatie een potentieel gevaar voor de toekomst. Bijkomend voordeel is dat de ontwikkeling van een groter dagrecreatief aanbod ook kansen biedt om het jaarrond aanbod te verbreden (bij goed en bij slecht weer).

B

Deel B

Bijlagen

Bijlage 1 - Deelvragen

Doeltreffendheid

- a) Welk toeristisch profiel streven de vier gemeenten na op lokaal niveau en waar sluit het mogelijk aan op regionaal beleid en regionale ontwikkelingen? Wat is hun ambitie op het gebied van recreatie, toerisme en evenementen? Wat is de visie op lange termijn en wat zijn de doelstellingen? Sporen de gemeentelijke ambitie en doelen met die van de lokale sector?
- b) Wat is het beleid – zowel inhoudelijk, voorwaardenscheppend als financieel – van de vier gemeenten op het gebied van toerisme, toeristische voorzieningen én toeristische evenementen?
- c) Wat is het beleid met betrekking tot toeristenbelasting en de besteding daarvan. Wat zijn concreet de (meer)opbrengsten uit de toeristenbelasting en wat wordt daarvan uitgegeven aan of geïnvesteerd in recreatie en toerisme?
- d) Worden de ambities en doelstellingen (meetbaar) behaald? Dit zo mogelijk toegespitst op groei van het aantal recreanten en toeristen, bestedingen door recreanten en toeristen, toename van de werkgelegenheid in de sector.

Doelmatigheid

- a) Welke inzet – financieel, middelen en personeel - doen de vier gemeenten om ambitie, doelstellingen en beleid te realiseren?

Rol van de raad

- a) Betreft het college de raad bij de beleidsvorming en het bepalen van de ambitie, en stelt de raad zelf actief kaders als het gaat om recreatie, toerisme en evenementen?
- b) Heeft de raad “knoppen om aan te draaien” als het gaat om geven van sturing aan het beleid van recreatie, toerisme en evenementen? En blijkt dat de raad daadwerkelijk waar mogelijk aan de knoppen zit?

Bijlage 2 – Overzicht gesprekspartners

Gemeentelijk

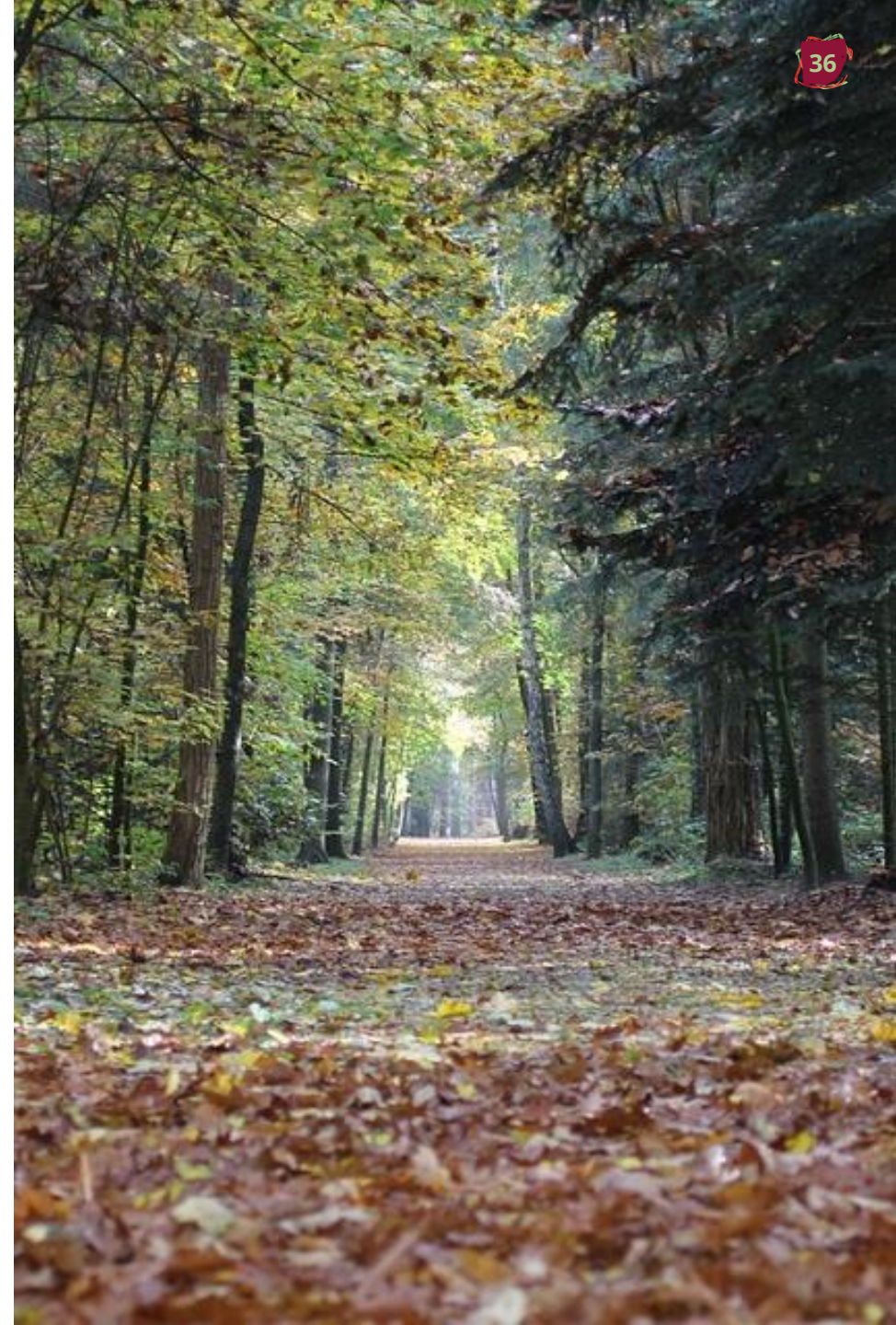
- Per gemeente een gesprek met wethouder en betrokken beleidsambtenaar/ambtenaren
- Per gemeente een workshop met raadscommissie

Lokale spelers

- Elburg: VVV en Museum Elburg (één organisatie)
- Nunspeet: Nunspeet uit de Kunst
- Putten: VVV Putten+ en Puttense Recreatie Ondernemers Vereniging (PROV)
- Oldebroek: Toeristisch Platform Oldebroek (TPO)

Regionale spelers

- Provincie Gelderland
- Veluwe Alliantie (gedeputeerde)
- Visit Veluwe
- RECRON (regiovertegenwoordiger)
- Leisurelands

Bijlage 3 – Werkwijze impactraming

Om inzicht in de omvang en de impact van de toeristische sector te krijgen, is bij dit onderzoek een zogenaamde monitor vrijetijdseconomie uitgevoerd. Voor de berekening van de economische impact van de toeristische sector wordt gebruik gemaakt van het Impactmodel Vrijtijdssector (weergegeven in figuur). Dit model bepaalt aan de hand van het aantal overnachtingen/bezoekers en bijbehorende bestedingsprofielen de totale toeristische bestedingen.

Input

In de monitor wordt een aantal categorieën onderscheiden. Deze categorieën vormen een weerspiegeling van de toeristische en recreatieve activiteiten in de gemeente. Globaal kunnen de toeristisch-recreatieve categorieën worden ingedeeld in:

- Verblijfstoerisme;
- Dagtoerisme.

Hierbij zijn verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd:

- Met behulp van toeristenbelastingcijfers is de ontwikkeling van het aantal toeristische overnachtingen in kaart gebracht.
- Dagrecreatieve aanbieders zijn benaderd met een vragenlijst om bezoekersaantallen inzichtelijk te maken.
- De bezoekcijfers van evenementen zijn afkomstig van de gemeente.

- Buitenrecreatie is geanalyseerd aan de hand van het ContinuVrijeTijdsOnderzoek 2015 van NBTC NIPO Research, een grootschalig onderzoek naar vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders, met een landelijke dekking, onderscheiden naar ongeveer 100 verschillende activiteiten. ZKA beschikt over de dataset van dit onderzoek. Daarbij is als ondergrens voor de activiteiten een duur van 2 uur aangehouden en alleen activiteiten van niet-inwoners zijn meegeteld (het principe dat ook in de landelijke R&T Standaard wordt gebruikt). Deze cijfers zijn op provinciaal en regionaal niveau het meest betrouwbaar. Het CVTO is op basis van een steekproef. Voor een betrouwbaar beeld moet de steekproef groot genoeg zijn. Op gemeentelijk niveau voldoet de grootte van de steekproef niet in alle gevallen aan onze eisen. Daarom zijn regionale cijfers de basis.

Output

De resultaten van de berekeningen geven de betekenis van toerisme en recreatie weer, uitgedrukt in bestedingen (in Euro's).

De berekening van de bestedingen geschiedt op basis van gemiddelde bestedingen per persoon per overnachting of bezoek. Op basis van de respons uit de monitor wordt bijvoorbeeld een entreprijs per

persoon voor attracties vastgesteld. De volgende categorieën worden onderscheiden in de bestedingen: Logies (verblijfskosten in logiesaccommodaties, excl. horeca); horeca; detailhandel; entree; vervoer.

Werkgelegenheid

Tot slot is de werkgelegenheid weergegeven. Voor de werkgelegenheid is een andere bron gebruikt en is dus niet direct afgeleid van de genoemde aantallen en bestedingen in dit rapport.

De bron achter de werkgelegenheidscijfers is LISA. LISA staat voor Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen en is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. Ten grondslag aan dit databestand ligt de samenvoeging van 19 regionale/provinciale registers, waaronder de PWE (provincie Gelderland).

Er is een landelijke standaard voor de vrijetijdssector (sector Recreatie & Toerisme) vastgesteld. De meest gebruikte indicatoren om de economische betekenis van de vrijetijdssector te bepalen zijn de bestedingen en de werkgelegenheid. Lisa is als bron van werkgelegenheid gekozen in de landelijke standaard. Zie

https://www.lisa.nl/include/nl/bibliotheek/Afbakening_RenT-sector.pdf voor de afbakening op SBI-niveau van de sector Recreatie & Toerisme.

Bijlage 4 – Vergelijking van ontwikkeling van de sector

Dagrecreatief aanbod

Deze pagina geeft een overzicht van de omvang van het dagrecreatieve aanbod per gemeente. Daarnaast is per gemeente weergegeven wat de trekkers zijn. Dit zijn de absolute bezienswaardigheden met een bovengemiddeld bereik, (één van) de reden(-en) om te komen.

Elburg

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	7	
MUSEA	7	
SPORTIEF/OUTDOOR	7	
TOTAAL	21	De vesting met de combinatie aan museaal aanbod is dé trekker. Daarbinnen is Museum Elburg een trekker en kan Zandverhalen dit in potentie zijn/worden.

Nunspeet

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	1	
MUSEA	2	
SPORTIEF/OUTDOOR	7	
THEATER	1	
TOTAAL	11	Het Noord Veluws Museum is een belangrijke trekker in de gemeente Nunspeet. Daarnaast is Leisurelands Zandenplas en de aangrenzende golfbaan Het Rijk van Nunspeet als gebied een belangrijke trekker en in potentie ook het Transferium (indien ontwikkelplannen doorgang vinden).

Denk bij attracties bijvoorbeeld aan tuinen en historische/bijzondere bouwwerken zoals molens en gemalen die open zijn voor recreatief bezoek, theaters en wellness. Tot de categorie sportief/outdoor horen bijvoorbeeld zwembaden, (mini)golfbanen, (indoor) speelparken, oeverrecreatie, huifkartochten, rondvaarten en outdoor activiteiten.

Oldebroek

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	3	
MUSEA	2	
SPORTIEF/OUTDOOR	6	
TOTAAL	11	Landal Landgoed 't Loo is voor de gemeente Oldebroek dé trekker. Dit park voorziet in een totaalaanbod aan verblijf en dagrecreatieve voorzieningen voor haar gasten.

Putten

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	7	
MUSEA	4	
SPORTIEF/OUTDOOR	8	
THEATER	1	
TOTAAL	20	Landgoed Schovenhorst is als gebied met recreatieve voorzieningen (Bostoren, museum, paden/routes etc.) een belangrijke trekker in de gemeente Putten. Daarnaast zijn Dutch Golf Putten , Sauna Drôme , het Bosbad en Leisurelands strand Nulde trekkers.

Dagrecreatieve bezoeken

GEMEENTE	AANTAL BEZOEKEN 2017	GROEI T.O.V. 2014
Elburg	347.000	17%
Nunspeet	612.200	3%
Oldebroek	190.200	5%
Putten	1.136.700	2%

Bovenstaand een overzicht van het aantal dagrecreatieve bezoeken per gemeente in 2017 en de ontwikkeling ten opzichte van 2014. Opvallend is de sterke groei in de gemeente Elburg. Dit komt deels door een groei in de bezoekersaantallen aan attracties en musea en deels doordat in 2014 het evenement Kerst in de Vesting niet heeft plaatsgevonden³. Daarnaast valt het hoge bezoekaantal van de gemeente Putten op. Het is met name één aanbieder die hier een groot aandeel in heeft, namelijk Strand Nulde met 477.000 bezoeken.

³ Als het evenement Kerst in de Vesting buiten beschouwing wordt gelaten in 2017, is de groei t.o.v. 2014 8%.

Toeristische overnachtingen

GEMEENTE	AANTAL TOERISTISCHE OVERNACHTINGEN 2017	GROEI T.O.V. 2014
Elburg	162.900	-3%
Nunspeet	592.100	7%
Oldebroek	471.600	2% ⁴
Putten	451.300	14%

Bovenstaande cijfers zijn op basis van toeristenbelastingcijfers berekend. Toeristische overnachtingen zijn de overnachtingen die via de toeristenbelasting worden verrekend, inclusief forfaitair (overnachtingen op seizoen- en jaarplaatsen van campings). Overnachtingen in verblijfsobjecten die door middel van forenzenbelasting worden aangeslagen, maken dus géén onderdeel uit van bovenstaand overzicht. Dit betekent dat het totaal aantal overnachtingen op recreatieve bestemmingen hoger zal zijn (en aanzienlijk hoger voor de gemeenten Putten en Nunspeet die een groot vakantieparkenaanbod kennen).

⁴ Ontwikkeling t.o.v. 2015 i.v.m. beschikbaarheid gegevens

Bestedingen

GEMEENTE	TOTALE BESTEDINGEN 2017	GROEI T.O.V. 2014
Elburg	€ 10.244.000	4%
Nunspeet	€ 29.783.000	5%
Oldebroek	€ 21.700.000	2%
Putten	€ 28.962.000	8%

Bovenstaand een overzicht van het aantal toeristische bestedingen per gemeente in 2017 en de groei ten opzichte van 2014. Dit is het totaal van dagrecreatieve en verblijfstoeristische bestedingen.

Wat opvalt is dat de gemeente Putten niet het hoogste totaal aan bestedingen heeft, ondanks dat ze veruit de meeste dagbezoeken mag ontvangen. Dit heeft te maken met het relatief lage bestedingsprofiel van oeverrecreanten, wandelaars en fietsers. Dat de gemeente Nunspeet de hoogste bestedingen kent en de gemeente Elburg de minste, is een direct gevolg van het aantal toeristische overnachtingen in deze gemeenten.

Werkgelegenheid⁵

GEMEENTE	AANTAL BANEN IN R&T-SECTOR 2017	GROEI T.O.V. 2014	AANDEEL R&T-SECTOR IN TOTALE WERKG. 2017	AANDEEL R&T-SECTOR IN TOTALE WERKG. 2014
Elburg	570	9,6%	6,0%	5,7%
Nunspeet	1.130	-2,6%	8,4%	9,0%
Oldebroek	400	0,0%	4,7%	4,9%
Putten	810	8,0%	8,5%	8,3%

Bovenstaand een overzicht van het aantal banen in de sector recreatie en toerisme volgens de R&T-standaard. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten dat werkzaam is in de sector. Opvallend is dat ondanks de lichte groei in bestedingen, het aantal banen licht is afgenomen in de gemeente Nunspeet. In de gemeente Elburg is de werkgelegenheid aanzienlijk toegenomen en in de gemeente Putten gaat de groei gelijk op. De gemeente Oldebroek laat stabiele cijfers zien. Uit het aandeel van de toeristische sector in de totale werkgelegenheid (zie rechter tabel) blijkt met name het belang van toerisme voor de gemeenten Putten en Nunspeet.

⁵ Bron: LISA, 2017. Voor de werkgelegenheid is een andere bron gebruikt en is dus niet direct afgeleid van de genoemde aantallen en bestedingen in dit hoofdstuk. Zie ook bijlage 3.

Bijlage 5 – Vergelijking van beoordeling normenkader

Beleid, strategie en doelstellingen

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
A1	Is er specifiek beleid ontwikkeld op gebied van toerisme en recreatie incl. evenementen?	Ja	Beleidsplan met uitvoeringsprogramma, biedt een globaal kader.	Nee	Er is momenteel geen specifiek beleid. Doel is om in 2019 visie en actieprogramma op te stellen.	Nee	Bestaand beleid zijn overwegend nota's over deelonderwerpen en weinig recent. Sector is nu uitgenodigd om een visie op te stellen.	Ja	Beleidsplan met globaal activiteitenplan. Concretisering in 2019 met input uit Dromenlab.
A2	Zijn de ambities en doelstellingen van dit beleid smart (specifiek, meetbaar, actiegericht, realistisch, tijdgebonden) geformuleerd?	Nee	Op onderdelen niet specifiek. Doelen veelal niet meetbaar en tijdsgebonden.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet smart zijn geformuleerd.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet smart zijn geformuleerd.	Nee	Vooralsnog beleidsmatig niet het geval. In de praktijk worden wel wat stappen gezet inmiddels die hier aan kunnen bijdragen (Dromenlab en monitor).
A3	Hoe verhouden deze zich tot trends en ontwikkelingen in de markt (marktconformiteit)?	Matig	Huidig beleid laat nog kansen liggen op m.n. verblijfsmarkt.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet marktconform zijn opgesteld.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet marktconform zijn opgesteld.	Onvoldoende	Huidig beleid laat nog kansen liggen om m.n. de dagrecreatieve markt. Let goed op aansluiting van lokaal beleid verblijfsaccommodaties bij marktontwikkelingen.
A4	In hoeverre wordt beleidsmatig en financieel op evenwichtige wijze aandacht gegeven aan het samengestelde toeristisch-recreatieve product (omgeving, accommodaties, organisatie).	Matig	De verdeling van aandacht tussen dag- en verblijfsaanbod en regionale en lokale samenwerking/promotie is wat uit balans.	Matig	In balans. Niet beleidsmatig vastgelegd, maar wel verankerd in projectplannen en budgetten.	Matig	Minimaal, passend bij huidig ambitieniveau.	Goed	In balans en vastgelegd in beleid en budgetten. Let wel op het niet laten ondersneeuwen van ontwikkeling van de dagrecreatie.
A5	Welke beoogde projecten, acties voor de afgelopen collegeperiode zijn gerealiseerd ? Bij welke is dit niet gelukt en wat is hiervan de oorzaak?	Matig	Praktische projecten zijn gerealiseerd, de meer strategische acties vragen om meer focus/tijd.	Matig	Praktische projecten zijn gerealiseerd. Visie biedt aanknopingspunt voor meer strategische focus.	Goed	Weinig doelen te realiseren. In voor de gemeente belangrijke onderwerpen als vitale vakantieparken en klompenpaden, zijn zaken gerealiseerd.	Matig	Diverse praktische en strategische projecten zijn niet gerealiseerd. Bij niet gerealiseerde zaken speelt m.n. afstemming met raad en sector een cruciale rol.
A6	Op hoeveel draagvlak kunnen deze rekenen vanuit de sector?	Matig	Het Elburgs netwerk nog wat meer samenhang en samenwerking gebruiken.	Goed	Geinformeerde en betrokken sector.	Matig	Toeristisch Platform Oldebroek is aan zet voor opstellen visie en ziet graag hoger ambitie/strategie niveau van gemeente.	Matig	Gemeente zet stappen, maar aandachtspunt is het vertrouwen van ondernemers.
A7	Is er specifiek beleid en inzicht in de toeristenbelasting , wat de (meer)opbrengsten zijn en investeringen in de sectoren?	Nee	Wel inzicht, geen specifiek beleid.	Ja	Inzicht en bewuste investeringen.	Nee	Wel inzicht, geen specifiek beleid.	Ja	Inzicht en bewuste investeringen.

Organisatie en financiering

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
B1	Bemensing: bij een gemeente die bepaalde ambities heeft op gebied van toerisme dienen voldoende fte's (vast en/of op projectbasis) beschikbaar te zijn voor het uitvoeren van het beleid.	Matig	Capaciteit begin 2018 uitgebreid van 0,3 naar 0,44 FTE. Te weinig capaciteit om strategische doelen voldoende van de grond te krijgen.	Goed	Capaciteit in 2018 uitgebreid van 0,1 naar 0,75 FTE. Capaciteit voldoet momenteel.	Goed	Capaciteit in 2018 licht uitgebreid naar 0,44 FTE. Capaciteit voldoet momenteel.	Goed	2 medewerkers met 0,7 FTE die naast toerisme en recreatie ook economische beleidstaken uitvoeren + een inhuurkracht specifiek voor R&T (0,4 FTE). Capaciteit voldoet momenteel.
B2	Grootte budget voor toerisme: de grootte van het beschikbare budget voor toerisme is niet significant hoger of lager dan in vergelijkbare gemeenten met een toeristisch karakter (op de Veluwe).	Matig	Enigszins bescheiden in vergelijking met de toeristische ambitie.	Goed	Grootte budget in overeenkomst met toeristische ambitie.	Matig	Bescheiden, maar in overeenkomst met toeristische ambitie.	Goed	Grootte budget in overeenkomst met toeristische ambitie.
B3	Relatie met externe partners: bij een succesvolle uitvoering van toeristisch beleid is er doorgaans sprake van goede cont(r)acten met hogere overheden, (regionale) promotie- en gastvrijheidsorganisaties alsmede de verschillende sectorvertegenwoordigingen.	Matig	Zie H3. Regionale cont(r)acten zijn goed, met lokale VVV is aandachtspunt.	Goed	Zie H3. Regionale en lokale cont(r)acten zijn goed.	Goed	Zie H3. Regionale cont(r)acten zijn goed. Oldebroek heeft geen lokale gastvrijheidsorganisatie, TPO verzorgt wel (enigszins in) lokale promotie (met subsidie gemeente).	Goed	Zie H3. Regionale en lokale cont(r)acten zijn goed.

Rol van de raad

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
C1	De raad agendeert minimaal éénmaal (aan begin) collegeperiode het onderwerp toerisme in een gezamenlijke bijeenkomst om ambities en kaders gezamenlijk vast te stellen.	Nee	Toeristische onderwerpen komen versnipperd aan bod.	Nee	Toerisme is een speerpunt maar toeristische onderwerpen komen versnipperd aan bod.	Nee	Toerisme is geen speerpunt, raad reageert m.n. op actualiteit.	Nee	Toeristische onderwerpen komen versnipperd aan bod en een heldere koers ontbreekt.
C2	De raad of raadscommissie vraagt (proactief) om zich structureel en regelmatig op hoogte te laten stellen van de voortgang en ontwikkelingen bijv. door een RIB (raadsinformatiebrief) of toelichting in een raadscommissie.	Ja	Op verzoek van raad 4 keer per jaar update over voortgang van het beleid.	Nee	Niet het geval. Raad geeft aan zich goed betrokken te voelen door het college, m.n. door de werkwijze om raad al vanaf de brainstormfase te betrekken.	Nee	Dit is niet het geval. Daarnaast geen periodieke informering over toerisme aan de raad via RIB's.	Nee	Dit is niet het geval. College informeert de raad over deelonderwerpen, maar grip op samenhang/koers ontbreekt bij de raad.

Ontwikkelingen en effecten⁶

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
D1	De groei van het aantal dagbezoeken (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Ja	Het aantal dagbezoeken is met 17% toegenomen.	Nee	Het aantal dagbezoeken is met 3% toegenomen.	Ja	Het aantal dagbezoeken is met 5% toegenomen.	Nee	Het aantal dagbezoeken is met 2% toegenomen.
D2	De groei van het aantal overnachtingen (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Nee	Het aantal toeristische overnachtingen is met 3% afgenomen.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is met 7% toegenomen.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is met 2% toegenomen.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is met 14% toegenomen.
D3	De groei van de bestedingen en werkgelegenheid loopt (minimaal) in de pas bij de groei van de bestedingen en werkgelegenheid in de regio (periode 2014-2017).	Ja	Toeristische bestedingen met 4% toegenomen, aantal banen met 10% gegroeid.	Nee	Toeristische bestedingen met 5% toegenomen, aantal banen met 3% gedaald.	Nee	Toeristische bestedingen met 2% toegenomen, aantal banen stabiel gebleven.	Ja	Toeristische bestedingen met 8% toegenomen, aantal banen met 8% gegroeid.

6

De genoemde cijfers zijn de resultaten van de voor dit rekenkameronderzoek uitgevoerde monitor vrijetijdseconomie van ZKA. Zie voor een uitgebreide toelichting hierop H4 en bijlage 3 en 4.

Bijlage 6 – Beantwoording deelvragen Oldebroek

Doeltreffendheid

Welk toeristisch profiel streven de vier gemeenten na op lokaal niveau en waar sluit het mogelijk aan op regionaal beleid en regionale ontwikkelingen? Wat is hun ambitie op het gebied van recreatie, toerisme en evenementen? Wat is de visie op lange termijn en wat zijn de doelstellingen? Sporen de gemeentelijke ambitie en doelen met die van de lokale sector?

“Natuurkracht” is het lokale (toeristisch) profiel van de gemeente Oldebroek. Met behulp van dit profiel probeert Oldebroek een eigen beleving/identiteit te bieden binnen de Veluwe. Dit sluit goed aan bij de ontwikkelingen op regionaal niveau (zo werkt Visit Veluwe aan verschillende smaken/belevingsgebieden binnen de Veluwe (Veluws recreatief netwerk)) en is Oldebroek via de relevante verbanden aangesloten (zie H3).

Toerisme is niet echt een speerpunt binnen de gemeente en er zijn geen ambities, visie of doelstellingen (beleidsmatig) vastgelegd. Zowel de wethouder als de lokale sector zouden graag meer toeristische ambitie willen zien van de gemeente. Het Toeristisch Platform Oldebroek is nu gevraagd om een eerste aanzet te geven om een visie op te stellen.

Wat is het beleid – zowel inhoudelijk, voorwaardenscheppend als financieel – van de vier gemeenten op het gebied van toerisme, toeristische voorzieningen én toeristische evenementen?

Er is een Structuurvisie permanente bewoning recreatiewoningen, die een lokale uitwerking is van het regionale programma Vitale Vakantieparken. Hierin is o.a. vastgesteld dat recreatiewoningen die in aanmerking komen voor bestemmingswijziging naar wonen, een vereveningsbijdrage moeten betalen. De inkomsten hieruit komen in een fonds, waarmee wordt geïnvesteerd in de sector.

Hoewel er geen (actueel) geïntegreerd toeristisch beleid is, investeert de gemeente in regionale samenwerkingsverbanden, lokaal in Toeristisch Platform Oldebroek en Stichting Natuurkracht (tevens voor organisatie evenementen) en de toeristische infrastructuur (paden/routes).

Wat is het beleid met betrekking tot toeristenbelasting en de besteding daarvan. Wat zijn concreet de (meer)opbrengsten uit de toeristenbelasting en wat wordt daarvan uitgegeven aan of geïnvesteerd in recreatie en toerisme?

De opbrengsten uit toeristenbelasting bedroegen in 2017 ca.

€509.000. Toeristenbelasting is geen doelbelasting. De inkomsten worden ingezet als algemene middelen (met een indirect effect voor de sector).

Worden de ambities en doelstellingen (meetbaar) behaald? Dit zo mogelijk toegespitst op groei van het aantal recreanten en toeristen, bestedingen door recreanten en toeristen, toename van de werkgelegenheid in de sector. Dit is lastig te zeggen omdat de ambities en doelstellingen niet als zodanig zijn vastgelegd/bestaan (zie ook de beoordeling van norm A1 in H5). Wel laat de sector over de periode 2014-2017 een lichte groei zien (zie H4 en normen D1t/m3 in H5).

Doelmatigheid

Welke inzet – financieel, middelen en personeel - doen de vier gemeenten om ambitie, doelstellingen en beleid te realiseren?

De huidige capaciteit is 0,44 FTE sinds 2018. De voorganger van de huidige beleidsmedewerker had minder uren beschikbaar, maar de toenmalige beschikbare capaciteit was al groter dan in de periode voor 2014 (2012-2014 formeel geen FTE). Alles wat raakvlak heeft met toerisme en recreatie, komt bij de huidige beleidsmedewerker terecht.

Daarnaast vragen de regionale samenwerkingen/overleggen om een aanzienlijke tijdsinzet en gaat de overige beschikbare tijd op aan ad hoc/reactieve werkzaamheden. Hierdoor is geen capaciteit over om aan een overkoepelende/samenhangende visie te werken.

Naast de bijdragen aan de regionale verbanden, de subsidie aan het Toeristisch Platform Oldebroek en de investeringen in de toeristische infrastructuur (mede vanuit het fonds van de vereveningsbijdrage), is er niet veel budget beschikbaar voor sectorale ontwikkeling, maar dit is overeenkomstig met de huidige toeristische ambities.

Rol van de raad

Betrekt het college de raad bij de beleidsvorming en het bepalen van de ambitie, en stelt de raad zelf actief kaders als het gaat om recreatie, toerisme en evenementen?

Dit is niet het geval. De meningen zijn onderling ook erg verdeeld over of toerisme een belangrijk speerpunt zou moeten zijn en in wat voor hoedanigheid (rust, kleinschaligheid of meer). De raad reageert met name op actualiteiten en de bal ligt voornamelijk bij ondernemers zelf (zij zijn nu ook gevraagd een aanzet voor visie te ontwikkelen).

Heeft de raad “knoppen om aan te draaien” als het gaat om geven van sturing aan het beleid van recreatie, toerisme en evenementen? En blijkt dat de raad daadwerkelijk waar mogelijk aan de knoppen zit?

De betrokkenheid van de raad gaat via de reguliere procedures. Als het college iets te melden heeft, gebeurt dit in/via de bestuurs-rapportages. Dit is het moment voor de raad om aan de “knoppen” te draaien, of door het wel of niet instemmen met bijvoorbeeld voorgestelde projecten en (bijbehorende budgetten) en bestemmingsplannen.

ZKA LEISURE CONSULTANTS
Brugstraat 1A
5211 VS 's-Hertogenbosch

088 - 210 02 50
info@zka.nl
www.zka.nl

Gré Beekers
Martine Mollema

